און דארטן גופא וועט מען קומען לירושלים עיר הקודש, ניט אין קודש הקדשים, אויפן הר הבית, און אין "מקדש אד' כוננו ידיך"[101],

וכאמור - באופן ד"אחישנה", במהרה בימינו ממש.

* * *

כ. על פי האמור לעיל וועט מען אויך פארשטיין אן ענין עיקרי וועלכן מען קען ארויסלערנען פון דער גאולה פון דעם אלטן רבי'ן.

וואורום בשעת מען זוכט א הוראה וואס מען קען ארויסלערנען פון דער גאולה, דארף מען לכל לראש זוכן דאס אין דעם וואס דער בעל הגאולה (דער אלטער רבי) אליין האט געזאגט בנוגע צו זיין גאולה, ובפרט וואס ער האט געזאגט סמוך לגאולתו.

וואס אין דעם איז פאראן דער מכתב הידוע וואס דער אלטער רבי האט געשריבן וועגן דעם אופן הגאולה וענינה וכו'[102], וואס הגם די אגרת איז געשריבן געווארן צו יחידי סגולה, צו רלוי"צ בארדיטשובער, ר' ברוך מעזשיבוזשער[103] וכו' - איז אבער ניכר, אז דאס איז גלייך נאכדעם נתפרסם געווארן בכל העולם, במילא איז מובן, אז די כוונה בזה איז געווען מען זאל דערפון אפלערנען א הוראה, ד.ה. ניט נאר א לימוד וואס איז שייך צו יחידי סגולה, במילא איז דאס א גאולה וואס איז שייך בלויז צו יחידי סגולה, נאר ווי דער ענין איז פארבונדן מיט יעדן איד און אלע אידן - צו וועלכע דער בריוו איז דערגאנגען אדער וועט דערגיין בעתיד.

כא. אין דעם מכתב האמור געפינט מען לכאורה א דבר פלא (ווי געבראכט פריער (סעיף ז)):

ער שרייבט דארט וועגן דעם גרויסן עילוי פון דער גאולה ביום זה, וואס איז געווען אין "יום שנכפל בו כי טוב", און "כשקריתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי", מיט נאך כמה וכמה פרטים וואס זיינען מובן אפילו לאנשים כערכנו, עאכו"כ פאר יחידי סגולה (צו וועמען די בריוו איז מלכתחלה געשריבן געווארן).

אבער די אריכות גדולה אין דער בריוו איז ווי אזוי די גאולה האט געווירקט אויף כל העמים והשרים: "כי הפליא והגדיל ה' לעשות בארץ והפליא והגדיל שמו הגדול והקדוש אשר נתגדל ונתקדש

---

101) בשלח טו, יז ובפרש"י עה"פ. זח"א רכא, א. ועוד. 102) אגרות קודש אדמו"ר הזקן סל"ח (ע' צז ואילך). 103) אגרות קודש שם סל"ט. וראה הערת המו"ל שם ע' צז.

ברבים, ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות המלך אשר גם בעיניהם יפלא הדבר הפלא ופלא וענו ואמרו על זאת כי מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו", מיט נאך כמה פרטים בדבר, וואס דער בריוו איז דאך שוין געדרוקט און ס'איז דאך א כלל[104] אז אותיות מחכימות ומאירות וכו', במילא איז המתבונן בזה וועט זען דארט אן אריכות גדולה, סיי בכמות, סיי (כ"ש) באיכות.

כב. וואס דא שטעלט זיך לכאורה א שטורעמדיקע שאלה:

בשעת מען טראכט זיך אריין אין דעם אז דער בריוו איז געשריבן געווארן לכל לראש צו רלוי"צ בארדיטשובער, איינער פון די גרעסטע תלמידים פון דעם מגיד, און צו ר' ברוך מעזשיבוזשער, אן אייניקל פון בעש"ט און א רבי (אדמו"ר) בדורו ולאח"ז ע"י ספריו וכו' - איז לכאורה דורש ביאור, וצריך עיון גדול: זיי האבן דאך זיכער געוואוסט דעם תוכן המאסר ותוכן הגאולה, ווי דאס איז פארבונדן מיט תורה, לימוד פנימיות התורה וכו', וואס ס'איז דאך געווען א גזירה שנתפרסמה בכל המדינה כולה, ובפרט גדולי ישראל בדור ההוא האבן דאך זיכער געוואוסט דעם ענין ותוכנו - איז מאי נפק"מ פאר זיי בכלל וואס א גוי אין פעטערבורג האט געטראכט וועגן דעם, און וואס א גוי אין פעטערבורג האט געזאגט וועגן דעם?!

אמת טאקע אז דאס זיינען ניט סתם גויים נאר די שרי המדינה וכו', וואס עס איז ידוע מעלתם וכו' - אבער זיי זיינען דאך מערניט ווי א "גרזן ביד החוצב בו"[105], און זיינען ניט קיין בעלי בחירה וכו', איז וואס איז אזוי נוגע צו ארויסברענגען וואס זיי האבן געזאגט וכו' - וען עס רעדט זיך וועגן אזא ענין נעלה וואס איז נוגע צו תורה און אידישקייט און הפצת התורה והיהדות?

כג. וויבאלד אבער אז פונדעסטוועגן האט דער בעל הגאולה געשריבן אט דעם ענין אין דעם ערשטן בריוו וואס כתב בצאתו מן המאסר, און האט עס געשריבן צו יחידי סגולה שבדורו, יחידי סגולה אין דעם ענין פון רזין דרזין דאורייתא - און האט מאריך געווען בזה, סיי בכמות און סיי באיכות;

און האט זיך ניט באגנוגענט דערמיט וואס ער האט דערציילט אז די גויים האבן אים געגעבן "חופשה", נאר ער האט אויך מוסיף געווען וואס זיי האבן געזאגט, אז "מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו" - איז בהכרח לומר, אז די צוויי ענינים (די גאולה מיט

---

104) של"ה מס' שבועות קצא, ב. מגדול עוז הל' אישות פ"ד ה"ט. 105) ע"פ ל' הכתוב ישעי' י, טו.

SichosKodesh.com

דעם אופן פעולתה אויף די שרים) האבן א שייכות וקשר צווישן זיך.

ובפרט וויסנדיק אז דאס שרייבט דער אלטער רבי בלשונו, וואס דער צ"צ רופט אן דעם אלטן רבי'נס לשון בשם "לשונו הזהב" בכלל, ובפרט אין אזא ענין וואס איז פארבונדן מיט א "מאסר" פון א איד בכלל און א נשיא בישראל במיוחד, ובפרט אזא מאסר וגאולה וואס איז פארבונדן מיט כלל ישראל.

וכאמור - ער שרייבט עס אין דעם ערשטן בריוו וואס ער האט געשריבן צו אזעלכע אנשים חשובים ווי תלמידי הרב המגיד, הגדולים שבהם, און איז מאריך אין אט דעם ענין, במילא קען מען ניט זאגן אז דאס איז "סתם אן ענין", ווארום ער איז מאריך בזה צוזאמען מיט זיין הודעה אז "גאולה ניתנה לו"!

מוז מען זאגן, אז דאס האט א שייכות פנימית, אלא מאי, דאס איז מרומז בלשונו הזהב ע"ד ווי אין לשון המשנה, וואס (ווי דער רמב"ם זאגט[106]) זי איז א "דבר קצר וכולל ענינים רבים".

כד. עס איז אבער מובן, אז נוסף דערצו וואס עס איז זיכער פאראן א שייכות פנימית צווישן די צוויי ענינים האמורים, איז וויבאלד אז דער בריוו איז דערגאנגען צו אונז, מיינט עס, אז דער קשר צווישן די ענינים איז ניט נאר שייך צו די וואס האבן א שייכות צו רמזי התורה אדער רמז שברמז, סודות התורה אדער רזין דרזין - נאר דערפון איז פאראן א הוראה במעשה בפועל פאר יעדערן פון אונז ביז אין מעשה בפועל.

ווארום היות אז דער בריוו איז אנגעקומען לידיו פון דעם איש פשוט, און אויך ביי אים שטעלט זיך די שאלה, ווי קומט עס אז דער אלטער רבי, שטייענדיק אין א מצב פון התרוממות הנפש, בשעת א גאולה וואס "ניתנה לו" צו מפיץ זיין רזין דרזין בכל רחבי המדינה כולה - האט ער געמוען מזמן און אריינגעשטעלט במכתבים אלו כמה וכמה ענינים וועלכע זיינען פארבונדן בלויז מיט עמי הארץ, גוים - איז בהכרח לומר, אז אויך צו אים האט דער קשר צווישן די צוויי ענינים א שייכות, ועד למעשה בפועל.

ווארום היות אז דברי תורה בכלל זיינען "כפטיש יפוצץ סלע[107], מתחלק לכמה ניצוצות"[108], ביז אז שבעים פנים לתורה, און ס"ר פנים לתורה וכו' (כמבואר בארוכה בכ"מ ובפרט בכתבי האריז"ל[109]), איז זיכער, אז נוסף צום ביאור פנימי און דער

---

106) בהקדמה לפיה"מ ד"ה אחרי כן ראה להסתפק. 107) ירמי' כג, כט. 108) פרש"י עה"פ וארא ו, ח. נתבאר בלקו"ש חכ"א ע' 27 ואילך. 109) שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוה"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג. לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רז"ל להאריז"ל.

שייכות פון די ביידע ענינים, איז אויך פאראן אזא פירוש פון וועלכן מען קען ארויסנעמען א הוראה בפועל, ביז אין מעשה בפועל לאנשים כערכנו.

ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט הידועה[110], געבראכט ע"י רבותינו נשיאינו[111], אז יעדער זאך וואס א איד זעט אדער הערט איז עס בהשגחה פרטית, כדי ער זאל דערפון ארויסנעמען (וויבאלד ער קען ארויסנעמען) א הוראה בעבודתו לקונו, אין דעם "אני נבראתי לשמש את קוני"[112], וואס דערפון איז מובן בכ"ש וק"ו בנוגע צו אזא ענין מיוחד ווי א בריוו וואס דער אלטער רבי האט געשריבן צו אזעלכע אישים חשובים הנ"ל (וכיוצא בהם).

כה. ויש לומר בדרך אפשר דעם פירוש בזה באופן אז דערפון קומט ארויס (דער עיקר -) די הוראה במעשה בפועל:

אין דעם בריוו דייטעט דער אלטער רבי אן, אז אע"פ וואס א איד דארף וויסן לכל לראש, אז "ושכנתי בתוכם - בתוך כל אחד ואחד" (ווי דער של"ה[113] ברענגט אראפ אויפן פסוק[114] "ועשו לי מקדש (דעם משכן) ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם - בתוך כאו"א מישראל), ד.ה. בנוגע דער גאולה - אז די גאולה איז נוגע צו כל אחד ואחד בחייו הפרטיים, וואס דאס מיינט אין זיין עבודה אין לימוד התורה וקיום המצוות, וואורום תורה איז דאך "חיינו ואורך ימינו"[115], אז אין איר זאל זיין די "גאולה" פון הפצת המעיינות חוצה;

דארף ער אבער אויך געדענקען וועגן זיין שליחות אין דער עבודה אין עניני העולם - "כל מעשיך" און "כל דרכיך", ער זאל ניט נאר מקיים זיין דעם דין אין שו"ע[116] פון "בכל דרכיך דעהו" (בלשון הכתוב[117]) און "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (בלשון המשנה[118]) - נאר עס זאל דורכנעמען כל מעשיו ועניניו ניט נאר ע"פ דין תורה, נגלה דתורה, נאר אויך לפנים משורת הדין, באופן של גאולה, ווי דאס איז ע"פ נשמתא דאורייתא, פנימיות התורה - וואס בלשון ההלכה איז דאס א הנהגה בדרך חסידות, לפנים משורת הדין!

וואס אויך דער ענין פון "לפנים משורת הדין" און "מדת חסידות" שטייט שוין אין שולחן ערוך[119], און מען לערנט עס אפ

---

110) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקכ"זקכט. 111) נסמן שם. 112) משנה ובריית סוף קידושין. 113) סט, א. רא, א. ובכ"מ. 114) תרומה כח, ח. 115) בתפלת ערבית. 116) או"ח סרל"א. 117) משלי ג, ו. 118) אבות פ"ב מי"ב. 119) חו"מ סרנ"ט ס"ה.

SichosKodesh.com

פון דעם פסוק[120] "ועשית הישר והטוב", און ווי די גמרא זאגט[121] אז לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדי לפנים משורת הדין; דער חידוש וואס די גאולה פון י"ט כסלו דארף אויפטאן אין דעם - אז אויך דער "לפנים משורת הדין" זאל זיין נאכמער ווי דאס איז ע"פ דין (אן ענין וואס בזמן הש"ס איז געווען "לפנים משורת הדין").

און דער טעם לדבר, פארוואס דוקא בזמננו דארף זיין נאך א גרעסערער "לפנים משורת הדין" איז ווייל וויבאלד עס איז צוגעקומען אין דעם חושך העולם, אין אט-דעם חושך אין וועלכן מען דארף אויפטאן עס זאל זיין "מעשיך לשון שמים" - מוז מוסיף זיין אין "נר מצוה ותורה אור"[122], באופן פון "מהדרין מן המהדרין", אויך אין "מעשיך" און "בכל דרכיך".

כו. וואס דאס ווערט אפגעלערנט דערפון וואס דער אלטער רבי פארבינדט די גאולה מיט די "שרים והעמים", וויבאלד אז בעולם הזה הגשמי האט דער אויבערשטער איינגעשטעלט אז "מעשיך" און "דרכיך" זאלן זיין פארבונדן מיט מעשיו של האדם, ובלשון המכילתא[123]: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך[124] - זו מצוה עשה", און אין זמן הגלות בפרט, איז עס א מצב וואס מען דארף אנקומען צו "זרים" (איידער עס קומט דער מצב פון "ועמדו זרים ורעו צאנכם"[125]) - איז במילא מובן, אז וויבאלד די גאולה האט געהאט א השפעה אויף די שרים ועמים, דארף זי אויך האבן א השפעה אויף "כל מעשיך" און "כל דרכיך".

ובפרט אז בזמן הגלות גופא זיינען די שרים בזמן ההוא געווען די וואס זיינען "מושל בכיפה" (לפי שעה), וואס דעמולט דארף זיין דער "דרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל ה' כי בשלומה יהי' לכם שלום"[126], ביז עס איז פאראן דער כלל פון "דינא דמלכותא דינא"[127] - איז מובן אז די השפעה אויף די שרים דורך דער גאולה האט אויך א ווירקונג אויף די אידן, אז אויך זייערער גשמיות'דיקע און וואכעדיקע מעשים זיינען "נגאל געווארן", און עס דארף אין זיי זיין דער ענין פון "לשם שמים" און "דעהו" באופן ש"לפנים משורת הדין".

כז. דערפון לערנט מען אבער אפ אויך א הוראה פשוטה יותר - בנוגע דער הנהגה בכלל מיט אומות העולם:

---

120) ואתחנן ו, יח ובפרש"י עה"פ. 121) ב"מ ל, ב. 122) משלי ו, כג. 123) הובא ונסמן בלקו"ש חי"ז ע' 245 הערה 20. 124) יתרו כ, ט. 125) ישעי' סא, ה. 126) ירמי' כט, ז. וראה בארוכה קונטרס בד קודש. 127) גיטין י, ב. נדרים כח, א. וש"נ. וראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית בערכו.

צום אלעם ערשטן דארף מען אלעמאל געדענקען אז דאס האבן צוטאן מיט אומות העולם טאר ניט האבן קיין השפעה שלילית אויף קיום התורה ומצוות. ווארום ס'איז דאך ידוע וואס עס שטייט אין פוסקים[128], אז דאס וואס "דינא דמלכותא דינא" איז עס דוקא בשעת דער "דינא דמלכותא" איז ניט בסתירה צו דיני התורה, אבער דארט וואו דאס שטייט בסתירה צו דיני התורה, איז ניטא קיין חשיבות צו "דינא דמלכותא", ובלשון הידוע[129] אז דאס איז מלכתחלה ניט געגאנגען אין גלות!

וכמבואר לעיל אז עיקר אין תורה איז דאס וואס "לא תהי' מוחלפת", במילא איז קיין נפק"מ ניט, צי דאס איז בזמן שביהמ"ק הי' קיים אדער בזמן הגלות: בנוגע די ענינים אין תורה וואס זיינען פארבונדן מיט מנהג התגרים וכיו"ב, תגרי לוד אדער תגרי שאר המקומות[130], ומנהגי המדינות בכלל (ועד"ז אין רוחניות - בנוגע די מזלות שבשמים), איז אין דעם חל דער כלל פון "דינא דמלכותא דינא" על פי תורה, ד.ה. (כמדובר כמה פעמים) אז ע"פ תורה דארף ער מקיים זיין "דינא דמלכותא", און ווען ער איז מקיים דינא דמלכותא איז ער דערמיט ממלא ומקיים דעם דין אין שו"ע [ע"ד ווי מ'זאגט בנוגע דעם ציווי פון א רופא, אז ווי‌באלד תורה זאגט, אז ווען דער מצב הבריאות פון א אידן איז שלא כראוי דארף ער מקיים זיין דעם "ורפא ירפא"[131] און "נשמרתם מאד לנפשותיכם"[132] - במילא איז דורכן פאלגן די הוראות הרופא איז ער מקיים ציווי התורה)];

אבער ווען עס קומט א מצב וואס דאס איז בסתירה צו דין תורה - דארט איז כלל ניט חל דער ענין פון "דינא דמלכותא"!

ואדרבה - עס דארף זיין דוקא "נשאת ונתת באמונה"[133], וואס "אין ענין יוצא מידי פשוטו", דאס מיינט בפשטות, אז דער משא ומתן דארף זיין באמונה; במילא איז ניט קוקנדיק וועגן וואס עס רעדט זיך - צי קיום מצוות בכלל, אדער די מצוה פון "ודרשו את שלום העיר גו' והתפללו בעדה", אדער "דינא דמלכותא" - דארף מען אלעמאל געדענקען אז דער משא ומתן מוז זיין באמונה.

[וואס דאס איז אזא דבר החשוב, אז קומענדיק למעלה לאחרי מאה ועשרים שנה - איז די שאלה וואס מען פרעגט דעם מענטשן איז "נשאת ונתת באמונה"*[133] (הגם עס איז שוין לאחרי המעשה)].

---

128) ש"ך יו"ד סע"ג ס"ק לט. 129) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קצו. סה"מ קונטרסים ח"א קעה, ב. לקו"ד ח"ד תרצב, א. 130) ראה ב"מ מט, ב (במשנה). ועוד. 131) משפטים כא, יט. ב"ק פה, א. 132) ואתחנן ד, טו. 133) שבת לא, א. טושו"ע או"ח סקנ"ו. *133) שבת שם.

SichosKodesh.com

וכידוע דער "מעשה[134] בר' שמעון בן שטח שלקח חמור אחד מישמעאלי אחד. הלכו תלמידיו ומצאו בו אבן אחת טובה תלוי' בצוארו. אמרו לו, רבי, ברכת ה' היא תעשיר[135]. אמר להם ר' שמעון בן שטח חמור לקחתי, אבן טובה לא לקחתי הלך והחזירה לאותו ישמעאלי", און האט דערמיט גורם געווען דעם גרעסטן קידוש השם!

וואס דאס איז געווען אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים, און מיטן גאנצן שטורעם פון ביהמ"ק וסנהדרין וכו', ווארום ר' שמעון בן שטח איז דאך געווען פון די סנהדרין[136] (און דער סיפור הנ"ל איז געווען נאכדעם וואס ער איז צוריק געקומען אין די סנהדרין, כידוע דער סיפור בזה*[136]); ועד"ז זיינען ידוע נאך כמה סיפורים באותו תוכן.

וואס א סיפור אין תורה איז דאך א הוראה, ניט כדעת הטועים אז דאס איז בלויז א סיפור און ניט קיין הוראה ח"ו, נאר אדרבה, וויבאלד דאס איז געשריבן געווארן באופן של סיפור, איז א ראי' אז דאס איז א הוראה מיט א תוקף מיוחד, מיטן תוקף פון "מעשה רב", וואס די גמרא זאגט אין בבא בתרא[137], אז "מעשה רב" האט אין זיך א תוקף מיוחד לגבי אפלערנען דערפון א הוראה למעשה בפועל - ווייל "אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה, (נאר דוקא) עד שיאמרו לו הלכה למעשה" מיט א מעשה בפועל, "מעשה רב"!

וואס די הוראה פשוטה פון דעם סיפור איז ניט נאר אז עס דארף זיין "נשאת ונתת באמונה", ווי ע"פ ציווי התורה, נאר ער טוט עס באופן פון "דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום"[138], ביז עס פועל'ט אויפן מעשה שלו - ביז ער פועל'ט אויך אויף ענינים וואס זיינען פארבונדן מיטן מלך המדינה, שרי המדינה, שרי העמים וכו'.

כח. די הוראה פון דעם מכתב הנ"ל פון אלטן רבי'ן איז נאכמער:

וויבאלד עס איז פאראן די הבדלה בין ישראל לעמים, קען דאך זיין עס זאל ווערן א בלבול מיט טענות המבלבלות אז וואס דארף א איד האבן צו טאן מיט גויים בכלל, ובפרט אז "דיו שיפקיע את עצמו"[139].

אויך דעם זאגט מען אים - "ודרשו את שלום העיר גו'", ועד"ז (ובכ"ש וק"ו) "ודרשו בשלום המדינה" וכיו"ב! ד.ה. מען מוז טאן אלץ וואס מען קען עס זאל זיין שלום העיר און שלום המדינה.

---

134) דב"ר פ"ג, ג. יל"ש משלי רמז תתקמז. ירושלמי ב"מ פ"ב ה"ה. 135) משלי י, כב. 136) ראה חגיגה טז, ב. מגילת תענית פ"י. *136) ירושלמי ברכות פ"ז ה"ב. נזיר פ"ה ה"ג. ב"ר פצ"א, ג. וש"נ. 137) קל, ב. 138) משלי ג, יז. 139) ע"ד ל' חז"ל - בכורות ה, ב. פרש"י במדבר ג, לט.

וואס ווי אזוי ווערט עס - פסק'נט אֲפ תורה (ווי געבראכט אין רמב"ם ובכמה ספרים פון גדולי ישראל) אז שלום בעולם ווערט דורך דעם קיום פון שבע מצות בני נח, וואס זיי פירן אויס עס זאל זיין "לא תוהו בראה לשבת יצרה"[140].

וכפשטות הענין - אז די שבע מצות בני נח מיט אלע זייערע סעיפים (ביז אז מ'רעכנט ל' מצוות[141] וכו') - זיינען אלע די יסודות פון קיום ישוב בני אדם בעולם, וואס דאס זיינען דאך "בני נח", כל האומות שבעולם.

איז די הוראה פון דעם מכתב האמור - אויף וויפל מען דארף זיך משתדל זיין אז די אומות העולם, העמים והשרים, זאלן מקיים זיין זייערע שבע מצוות בני נח, מיט כל פרטיהם.

כט. אייגנטליך איז דאך דאס דער פסק דין הידוע, וואס דער רמב"ם פסק'נט בספרו:

ער זאגט דארט[142], אז פונקט ווי "משה רבינו...הנחיל התורה והמצות...לישראל, וואס דאס מיינט אלע תרי"ג מצוות, און דאס האט זיך אויפגעטאן במתן תורה, פונקט אזוי איז "צוה משה מפי הגבורה (בשעת מתן תורה) לכוף את כל באי עולם לקבל מצות שנצטוו בני נח"!

וואס ווי‌באלד אז דאס איז א פסק דין מפורש אין תורה איז מובן, אז דער אויבערשטער האט זיכער געגעבן די כוחות לזה, וכנ"ל אז דאס איז א סברא פשוטה (אויף וועלכער מען דארף ניט קיין ראיות) אז "איני מבקש כו' אלא לפי כוחן"[143]. איז הגם אז "ידע אינש בנפשי'" וויפל ער דארף נאך אויפטאן מיט זיך אליין, און ער ווייס וויפל ער דארף נאך אויפטאן מיט אן אנדער אידן, מצד דעם חיוב פון "ואהבת לרעך כמוך"[144] - "רעך בתורה ומצוות"[145] - זאגט מען אים, אז עס איז פאראן א ציווי פון תורת אמת, צוזאמען מיט א נתינת כח מיוחדת - ער זאל זיך מתעסק זיין אין הפצת שבע מצוות בני נח, ביז אז "כל באי עולם" וועלן זיי מקיים זיין!

ל. און ווי‌באלד אז התורה היא נצחית[146], וכנ"ל אז "זאת התורה

---

140) ישעי' מה, יח. וראה תוד"ה לא תהו - גיטין מא, ב. 141) חולין צב, סע"א. הקדמת ר' נסים גאון לש"ס. עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פכ"א. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך בן נח ע' שנ. נספח לערך הנ"ל שם ע' שצג ואילך. וש"נ. 142) הל' מלכים פ"ח ה"י. וראה בארוכה שיחות תשמ"ג - אחש"פ סס"ו ואילך; ש"פ שמיני סל"ה ואילך; חגה"ש ס"ס ואילך. ועוד. 143) במדב"ר פי"ב, ג. 144) קדושים יט, יח. 145) סמ"ג מ"ע ט. 146) תניא רפי"ז.

SichosKodesh.com

לא תהי' מוחלפת", איז מובן, אז דער פסק דין פון רמב"ם איז גילטיק שטענדיק און אומעטום.

און[147] דעריבער, בשעת אידן האבן ניט געהאט דעם כח צו טאן דאס, האט מען ויי פון דעם גע'פטר'ט מלמעלה, ווייל מ'האט ויי איינגעשטעלט בדרך הטבע אין א "געטאָ" וכיו"ב, במילא האבן זיי ניט געהאט קיין מגע ומשא מיט גוים, עאכו"כ אז זיי האבן ניט געהאט קיין השפעה אויף די עמי הארץ שבסביבם, אזוי אז דעמולט זיינען ויי געווען פטור פון אט דעם חיוב ווייל "אונס רחמנא פטרי".[148]

עס איז אבער מובן אז ס'איז פאראן א מע"ה אין אזא צייט ווען דאס איז ביכולת, און מ'קען דאס מקיים זיין, ווייל דער פטור פון אן "אונס" איז נאך ניט געגוג צו פארבייטן די מעלה וואס ועוט אויפגעטאן דורכן קיום בפועל, ובלשון הירושלמי[149] הידוע אז אונטא כמאן דעבד לא אמרינן, דער ענין האט זיך ניט אפגעטאן.

איז אין אזא צייט מובן, אז עס איז גילטיק דער חיוב וואס איז מפורש אין רמב"ם - "לכוף כל באי עולם וכו'".

און בשעת איינער מאכט א חשבון לטובת עצמו, און מישט אין דעם אריין זיין שכל אנושי, און דעם שכל פון נפש הבהמית שלו - אזוי אז עס קומט ביי אים אויס אז דער רמב"ם רעדט נאך דעם וואס משיח וועט קומען אדער ער רעדט וועגן זמן שביהמ"ק הי' קיים, אדער ער האט אנדערע פירושים וואס זייער נקודה איז - אז דער זיין איז ניט שייך בזמן הזה, איז עס פארקערט פון דעם רמב"ם!

לא. עס איז ניטא וואס צו מאריך זיין במעלתו וחשיבותו של הרמב"ם, ווארום עס איז א דבר הפשוט.

דער רמב"ם האט געשריבן זיין ספר אלס א ספר פון "הלכות הלכות", און צוזאמען דערמיט זיינען אין אים דא (גנוז) סתרי תורה, סודות התורה וכו'!

און ווי ער אליין איז מדגיש (כנ"ל סעיף יא) דערמיט וואס ער הויבט אן זיין ספר מיט "יסוד היסודות ועמוד החכמות", וואס דאס איז ר"ת "הוי'"! וואס בשעת ער זאגט "יסוד היסודות ועמוד החכמות" מיינט ניט נאר דעם ענין היסודות וועלכן ער דערמאנט שפעטער בספרו[150], די ד' יסודות אש רוח מים ועפר, נאר ער מיינט

---

147) ראה גם שיחת אחש"פ שבהערה 142. 148) ב"ק כח, ב. 149) קידושין פ"ג ה"ב. 150) הל' יסוה"ת ספ"ג ורפ"ד.

די יסודות כל הבריאה כולה, סיי די רוחניות'דיקע בריאה סיי די גשמיות'דיקע בריאה - כל הנמצאים כולם, וואס זיי ווערן געבוירן פון שם הוי', שם העצם ושם המפורש ושם המיוחד (כנ"ל שם).

ועד"ז זיינען פאראן נאך כמה רמזים וסודות התורה אין יד החזקה פון רמב"ם.

[עס איז ידוע די קשיא וואס מ'פרעגט דערויף[151] דערפון וואס ס'איז מפורש אין קבלה[152] אז דער רמב"ם איז געווען שייך צו נגלה דתורה דוקא (און דאס איז דער חילוק צווישן אים מיטן רמב"ן); איז דאך דער ביאור בזה, ווי עס ברענגט זיך אין מגדל עוז[153] (ובכ"מ[154]), אז בסוף ימיו האט דער רמב"ם געלערנט סתרי תורה וכו' (והגם אז יש מקשים וכו' אויפן מגדל עוז, איז אין כאן המקום להאריך בזה)].

והעיקר - עס איז ידוע וואס עס שרייבט ר' יהונתן אייבשיץ בספרו הידוע "אורים ותומים"[155] (וואס דאס איז אינגאנצן א נגלה-ספר, און אנגענומען בלי שום חולק בדבר) בנוגע צו ספרים פון גדולה ישראל שנתקבלו ונתפשטו בכל תפוצות ישראל,

[וואס יש להוסיף, אז וויבאלד זיי זיינען נתקבל ונתפשט געווארן בכל תפוצות ישראל, איז אויך זיי חל דאס וואס דער רמב"ם[156] שרייבט בנוגע התקנות ומנהגות וכו' וואס זיינען נתפשט ונתקבל געווארן בכל תפוצות ישראל, אז זיי באקומען אויך זיך א תוקף מן התורה, א מ"ע מן התורה, צוזאמען מיט א מל"ת מן התורה].

אז בשעת מען זאגט אין זיי כמה וכמה פירושים, און דאס זאגן גדולי ישראל האמיתיים - קען דאך לכאורה ווערן די שאלה, "הייתכן", ווי קען מען דאס זאגן אז זיי האבן מכוון געווען בדבריהם צו די אלע פירושים וכל ההלכות וועלכע מ'לערנט אפ מדבריהם, עס איז דאך ניט בגדר אנושי? איז דער ענטפער אויף דעם, אז "הכל בכתב מיד ה' השכיל...רוח ה' נוססה בקרבם", במילא איז בכל דבריהם פאראן רוח ה' וואס איז כולל אלע פירושים וכו'. ובלשון פון דעם רבי'ן (מוהרש"ב) נ"ע, וואס איז שוין אויך געדרוקט[157] "כל המחברים עד הט"ז וש"ך, והם בכלל, עשו חיבוריהם ברוח

---

151) ראה ס' השיחות ה'ש"ת ע' 41 הערה *27. לקו"ש ח"כ ע' 549. 152) שער הגלגולים הקדמה לו. ועוד (נסמנו במקומות שבהערה הקודמת). 153) חל' יסוה"ת פ"א ופ"ב. 154) נסמנו בהערה 151. 155) בביאורו לס' תקפו כהן סקכ"ד בסופו (הובא בשו"ת צ"צ יו"ד סי' קעו ח"ג בתחלתו (קטז, ב)). 156) ריש הל' ממרים. סהמ"צ להרמב"ם בתחילתו. 157) המשך תער"ב ח"ג ס"ע א'שפה. "היום יום" ו שבט.

SichosKodesh.com

הקודש" (ועד"ז שטייט במ"א[158] "עד המהרש"א").

און דערפון קומט ארויס א הוראה[159] בנוגע למעשה בפועל לגבי דעם דין פון "טעה בדבר משנה"[160] אז די דברים פון די ספרים שנתפשטו בכל ישראל האבן דעם זעלבן דין ווי משנה בזמן הש"ס, אז ווען מ'האט א טעות בדבריהם איז עס ע"ד "טעה בדבר משנה חוזר", מיט די אלע נפק"מ בדבר וועד עס דארף באַצאָלן וכו'.

וואס דער טעם לדבר איז, כאמור, ווייל דאס איז געשריבן געווארן מיט "רוח ה'", ובלשון הכתוב[161] "רוח ה' דיבר בי", במילא האבן זיי דאס געשריבן אין אזא לשון וואס איז מתאים אל אמיתיות התורה; און דעריבער באקומט עס דעם תוקף און דעם תוכן פון דער דרגא אין תורה וואס איז אין זיך כולל אפילו אזוינע ענינים וועגן וועלכע זיי האבן כלל ניט געטראכט בשעת'ן שרייבן (וכאמור, עס איז ניט בגדר, ס'איז אוממעגליך אז זיי זאלן האבן גענוג צייט צו דורכטאן און מכוון זיין צו די אלע ענינים וואס מען האט דערנאך ארויסגעלערנט מדבריהם, בנוסף צו די ענינים וואס זיי האבן געטאן בלאו הכי (אדער זיי האבן דאס ניט מכוון געווען בפירוש מאיזה טעם שיהי', ווי יעדער וועט עס אליין זיך מבאר זיין...)).

וואס מכל הנ"ל מובן בנוגע צו דעם רמב"ם, אז די וועלטער פון רמב"ם וואו ער שרייבט "נצטוה משה מפי הגבורה לכוף כל באי העולם וכו'" זיינען געזאגט געווארן ברוח הקודש, ורוח ה' דיבר בו.

לב. וואס ע"פ הנ"ל מובן, אז עס איז ניטא וואס צו פרעגן קיין קושיות ושאלות וכו' אויף דברי הרמב"ם - וואהרום אז מ'וועט הארעווען וועט מען קענען געפינען דעם תירוץ.

און ווי עס שטייט אין ירושלמי[162] אז "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר" אין תורה איז ניטא קיין דבר ריק, און בשעת מ'וועט הארעווען וועט מען געפינען, און ווי עס שטייט די דרשה[163] אויפן פסוק[164] "כי לא דבר ריק הוא מכם" - "ואם הוא ריק, הוא מכם"! אויב דו פארשטייסט ניט, זוך, ביז דו וועסט געפינען וואו דער ענין רעדט זיך ארום באריכות ובעשירות, וועסטו פארשטיין! די פראַבלעם איז וואס דו לערנסט דעם ארט וואו

---

158) ס' שארית ישראל (מהרה"צ כו' הר"ר ישראל דוב בער מווילענדיק) דרוש לסוכות עפ"י פרדס (מאמר א' בתחלתו). 159) אורים סכ"ה סקכ"ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"א. וש"נ. 160) כתובות סד, ב. 161) ש"ב כג, ב. 162) ר"ה פ"ג ה"ה. ברייתא דל"ב מדות (מדה טו). 163) ירושלמי פאה פ"א ה"א. שבת פ"א ה"ד. כתובות פ"ח סוף הי"א. 164) האזינו לב, מז.

"ענייִם", אבער דער ענין רעדט זיך ארום במקום אחר בעשירות ובהרחבה, און אויב נאר "יגעת" וועט זיכער זיין "ומצאת"[165], און אויב דו וועסט ניט געפינען אין עס "מכם", ווייל "לא יגעת".

לג. עס איז קיין קשיא ניט אויפן רמב"ם דערפון וואס אידן האבן בזמנים מסויימים ניט מקיים געווען אט-דעם ענין, וואס כאמור לעיל (סעיף ל), דעמולט איז געווען א צייט וועו זיי האבן ניט געהאט די מעגלעכקייט צו מפיץ זיין די שבע מצוות בני נח צווישן בני נח, וואס דאס איז בדומה דערצו וואס עס זיינען פאראן זמנים וועו מען קען ניט מקיים זיי די מצוות התלויות בבית המקדש, כשחרב ביהמ"ק, ועד"ז די אנדערע מצוות וואס זיינען תלוי אין דעם תנאי פון "כל ישבי' עלי'" אדער "רוב יושבי' עלי'" וכיו"ב[166]; וואס בשעת מען קען ניט אויספירן דעם תנאי, מיינט עס אז מלמעלה איז מען זיי פוטר דערפון, וואס "אונס רחמנא פרטי';

דאס מיינט אבער ניט אז די מצוה איז ח"ו בטל גענוארן.

יעדער מצוה אין תורה איז אויף איר חל דער כלל (ווי דער רמב"ם זאגט) אז "זאת התורה לא תהי' מוחלפת".

[ובפרט א מצוה וואס ווערט געלערנט אין תרי"ג מצוות. וואס יש לומר אז אויך די מצוה איז נמנה צווישן תרי"ג מצוות, אבער אין כאן המקום להאריך בזה, וויבאלד דאס איז ניט נוגע בגוף הענין].

ובפרט אז דער רמב"ם ברענגט אראפ דעם ענין אין זיין ספר וואס איז "הלכות הלכות", און האט אים געגעבן א נאמען "יד החזקה", און "משנה תורה", און גדולי ישראל האבן געזאגט אויפן רמב"ם "ממשה ועד משה לא קם כמשה"[167] - איז דאך קיין ספק ניט אז דאס איז אין כלל פון "זאת התורה לא תהי' מוחלפת".

עס איז בלויז אין חושך כפול ומכופל פון גלות, אז עס קען טרעפן אז מען זאל וועלן פארדרייען ר"ל בדברי הרמב"ם, ביז - פועל זיין אויף א אידן וואס וויל מקיים זיין די ווערטער פון רמב"ם, אים ניט צולאזן דאס אויספירן!

לד. ויש לומר בדרך אפשר, אז כדי דאס מאכן נאך קלערער, ווי דער פסק הרמב"ם איז שייך בזמננו, האט דער אויבערשטער איינגעפירט אזוי דעם טבע העולם.

---

165) מגילה ו, ריש ע"ב. 166) ראה ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח. ועוד. 167) תשבי בהקדמה. שם הגדולים להחיד"א ערך ר' משה גאון.

הנחת הת' בלתי מוגה

SichosKodesh.com

מען זעט בפשטות, אז די לעצטע דורות, און די לעצטע פאר יארן בפרט, איז געווארן אזא מין מעמד ומצב, אז עס איז פאראן א ריבוי מגע ומשא צווישן אידן און ניט אידן, שלא בערך א לענגערער קשר און מער פארבונדן - ווי דאס איז געווען לפני זה בזמן הגלות (בימי הביניים וכיו"ב).

ביז דאס איז געווארן אין אזא מין אופן אז עס זיינען פאראן אידן וואס לויפן נאך דעם גוי ר"ל, און ניט נאר דעם גוי נאר אויף גוי'אישקייט, די גוי'אישקייט וואס אין דעם גוי, וואס אין כאן המקום להאריך בדבר המצער.

וויבאלד אבער אז "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב"[168] צוזאמען מיטן היפך, איז מובן, אז דאס וואס ער איז פאראן אזא אפשריות בזמן הזה דוקא איז עס כדי עס זאל זיין "ובחרת בחיים", מען זאל אויסנוצן דאס האבן צו טאן מיטן גוי אויף צו מקיים זיין דעם ציווי הנ"ל פון רמב"ם.

וואס י"ל אז דאס האט זיך אויפגעטאן בזמננו דוקא, וויבאלד מען האלט נאך דער גאולה פון י"ט כסלו, וואס עס האט זיך אויפגעטאן דער ענין פון יתפרנסון מיני', הפצת המעיינות וואס ברענגט צו "אתי מר דא מלכא משיחא", דעריבער האט מען דוקא יעצט די מעגלעכקייט צו אויספירן דעם פסק דין הנ"ל אין רמב"ם.

לה. וואס ע"ד ווי עס איז דא דער ענין פון "נתתי לפניך את החיים ואת הטוב גו' ובחרת גו'", דער ענין בחירה בנוגע למעשה בפועל, קיום התורה ומצוותי', וואס אין דעם איז געווען דער "נתתי לפניך", די נתינה פון תורה צו אידן באופן פון כל הנותן בעין יפה נותן[169], און ווי די גמרא זאגט אין מס' שבת[170] אז "אנכי"[171] איז ר"ת "אנא נפשי כתבית יהבית", איז נוסף דערצו פאראן אויך די בחירה החפשית ווי צו לערנען און פארשטיין תורה, גילוי פנים בתורה:

עס קען זיין אז ענין פון "נעשית לו סם החיים", וועט ער לערנט תורה לשמה און איז מגלה פנים בתורה כהלכה, און עס קען זיין די בחירה אין דעם היפך, ביז עס ווערט דער היפך פון "סם החיים" (ווי די גמרא זאגט אין יומא[172]).

וואס אזוי קען דאך אויך זיין בנוגע דעם פסק הנ"ל אין רמב"ם, וכנ"ל.

---

168) נצבים ל, טו. 169) ב"ב נג, א. וש"נ. 170) קה, א (כגירסת הע"י). 171) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, י. 172) עב, ב.

דער אמת איז אבער, אז דאס איז מערניט ווי אן ענין של נסיון, און די כוונה בזה איז – מען זאל ביישטיין דעם נסיון, און דורכדעם צוקמען צו אן עילוי גדול ביותר.

וכמבואר במפרשי המקרא, אז דער וואורט "נסיון" האט צוויי פירושים: נוסף צום פירוש כפשוטו, מלשון אויספרואוון, "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם גו'"[173], איז אויך פאראן דער פירוש[174] אז "נסיון" איז מלשון הרמה (ע"ד "נס הרים"[175]), ד.ה. אז דורך דעם וואס מען שטייט ביי דעם נסיון ווערט מען אויפגעהויבן, ווייל מען באווייזט דורכדעם אז מען קען ביישטיין אלע שווערקייטן (וע"ד ווי עס שטייט בנוגע צו אברהם אבינו, אז וויבאלד ער איז בייגעשטאנען אלע נסיונות, איז "ומצאת את לבבו נאמן לפניך"[176]).

ובלשון הכתוב – אז די כוונה אין "מנסה[173] ה"א אתכם" איז – "לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם".

ד.ה. אז דורכן ביישטיין דעם נסיון האמור בנוגע צו גילוי פנים בתורה שלא כהלכה, קומט מען צו צו נאך א העכערער דרגא[177].

לה. ויש לומר בדרך אפשר, אז דאס האט דער אלטער רבי געמיינט אנדייטן דערמיט וואס בשעת ער האט מודיע געווען אז "גאולה ניתנה לו" אויף הפצת המעיינות חוצה, האט ער צוזאמען דערמיט אויך געשריבן אז דער נס האט דערגרייכט ביז צו די שרים און די עמים, אז ניט נאר זיי האבן אים געגעבן די חופשה וגאולה, נאר זיי האבן אליין געזאגט "מאת ה' היתה זאת".

ד.ה. אז אע"פ וואס ער האט געדארפט צו זיי אנקומען כדי צו זיין נגאל מן המאסר, ס'איז טאקע געווען באופן ווי א "גרזן ביד החוצב בו", אבער מען האט געדארפט אנקומען צום גרזן – איז אעפ"כ ניט נאר האבן זיי מודה געווען אז "מאת אלקים היתה זאת", נאר זיי האבן געזאגט אז ס'איז געווען "מאת הוי'"!

וכמבואר דער חילוק בזה אין מפרשי המקרא[178], בנוגע דעם "מושל בכיפה" פון דעם ערשטן גלות[179] (וואס איז דער שורש לכל הגליות[180]), פרעה מלך מצרים, אז בנוגע צו שם אלקים האט ער מסכים געווען, ווייל "האלקים יענה את שלום פרעה"[181], ווען עס

---

173) ראה יג, ד. 174) ב"ר ר"פ נה. וראה רד"ה נתת ליראך נס להתנוסס פר"ת (סה"מ פר"ת ע' קה). סה"מ קונטרסים ח"א מח, א. ועוד. 175) ישעי' יח, ג. 176) נחמי' ט, ח. ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה. 177) ראה ד"ה אחרי ה"א תלכו בלקו"ת (ראה יט, סע"א ואילך), דרמ"צ (קסו, א). ובכ"מ. 178) רמב"ן ובחיי עה"פ שמות ה, ב ע"פ -ב"ר פ"ח, יד. תנחומא וארא ה. 179) מכילתא שבהערה 26. ועוד. 180) ראה רד"ה קול דודי תש"ט. ועוד. 181) מקץ מא, טז.

SichosKodesh.com

קומט אבער צו שם הוי', טענה'ט ער "לא ידעתי את הוי'"*[181], ווארום ער האט א שייכות בלויז צו די מזלות ומלאכים, ובלשון הכתוב[182] "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים גו'".

און דאס איז געווען דער חידוש פון דער גאולה פון אלטן רבי'ן, אז די שרים האבן געזאגט "מאת ה' היתה זאת".

ווארום היות אז לעתיד לבוא וועט זיין "ונגלה כבוד הוי'", וואס דאס וועט פועל זיין אויך אויף אוה"ע, די וואס "ועמדו זרים ורעו צאנכם", דעריבער דארף עס זיין ניכר אויך אין דער עבודה יעצט וואס איז א הכנה לזה, און בכללות האט זיך דאס אויפגעמאן בגאולת י"ט כסלו.

לז. וואס די הוראה דערפון במעשה בפועל איז - אז מען דארף טאן אלץ וואס מען קען, אויף צו פועל'ן ביי אוה"ע, ביי די שויים ועמים, די הכרה אין דעם אויבערשטן, דורכן קיום פון שבע מצוות בני נח.

ווארום כאמור לעיל, וויבאלד אז לע"ל וועט זיין "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'" - קען דאך דאס ניט זיין באופן אז אידן זאלן קריגן אלס "נהמא דכיסופא"[183], און ווי די גמרא זאגט א כלל אז "רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו"[184], און מטעם זה האט דער אויבערשטער איינגעשטעלט אז א איד זאל האבן אן עבודה שמעין זה אויך בעבודתו הפרטית בהכנה אל הגאולה.

וואס דאס איז אויך איינע פון די סיבות פארוואס עס איז איינגעשטעלט אז מען מוז זיך מתעסק זיין ביישובו של עולם, ביז אפילו אין ארץ וואו עס געפינט זיך ניט דערוויל קיין איין אונז איינציקער איד - ווארום דאס גופא וואס ער האט זיך דערוואוסט פון דעם ארט, און פירט מסחר מיט דעם ארט, ביז אז ער פארדינט פון דעם מסחר מיט אט-דעם ארט (און גיט פון די געלט צדקה אויף דברים שבקדושה), דארף ער אויך זען צו טאן כל התלוי בו אז דער ארט זאל ווערן א מקום פון "לשבת יצרה", דורך דעם וואס עס וועט דארט נתפשט ווערן בפועל דער קיום פון שבע מצוות בני נח, עם כל הסעיפים שבהם.

לח. לפי זה איז אויך מובן אז עס איז כלל קיין קשיא ניט ווי קומט עס אז בדורות שלפני זה האט מען זיך דערמיט ניט פארנומען.

ווארום נוסף לזה וואס "לא ראינו אינו ראי'"[185], און אע"פ

---

*181) שמות שם. 182) ואתחנן ד, יט. 183) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. 184) ב"מ לח, א. 185) עדיות פ"ב מ"ב. ועוד.

וואס מען איז ניט מחוייב דערציילן יעדערן וואס זוכט קושיות און זוכט מאכן שוועריקייטן אין הפצת היהדות - כל הענינים ווי אידן האבן זיך געפירט אין די דורות שלפנ"ז בנוגע לענין זה, האט מען אבער אויף אים רחמנות געהאט און דאס איינגעשטעלט אויך אין תורה (וואס תורה אחת לכולנו), ווי אפגעדרוקט אין ספרי פוסקי ישראל.

און ווי עס איז שוין געדרוקט בכמה ספרי שו"ת (וואס נאכן רמב"ם) בנוגע צו דער הלכה הנ"ל אין רמב"ם והפירושים שבה, און דער עיקר איז דער מעשה רב - מען ווייס וועגן דער השתדלות פון אמת'ע גדולי ישראל בנוגע צו הפצת שבע מצוות בני נח, און ווי זיי האבן דאס איבערגעגעבן באופן אז "מהם יראו וכן יעשו"[186].

איז נוסף לזה, כאמור, איז היינטיקע צייטן דער מצב אז מען האט סיי ווי צו טאן מיט גוים מער שלא בערך ווי בזמנים שעברו.

איז הגם אז מ'ווייס טאקע פונעם כלל פון "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים"[187] - דאס איז אבער ניט נוגע לעניננו.

[וואס די טענה פון "קשוט עצמך תחילה כו'" ווערט גע'טענה'ט דורך די "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה" אויך בנוגע צו משפיע זיין אויף א צווייטן אידן!

אים געפעלט ניט ווי עס איז די הנהגה פון א צווייטן אידן, אַיי עס שטייט "ואהבת לרעך כמוך" - הויבט ער אן גלייך מיט קשיות, אז "רעך" מיינט דוקא דעם וואס איז "רעך בתומ"צ"; דער רמ"ק שרייבט[188] וועגן דער מעלה פון קירוב רשעים[189] ובפרט "המלמד את בן עם הארץ תורה" אויף וועמען די גמרא[190] זאגט אז אויף דעם שטייט[191] "אם תוציא יקר מזולל גו'"!

ד.ה. עס רעדט זיך וועגן א פאַטער, און דער פאַטער האט געלט, און אויף אים איז פאראן דער חיוב פון "ושננתם לבנך"[192] - אעפ"כ זאגט די גמרא, אז דער וואס איז "מלמד את בן עם הארץ תורה" שטייט אויף אים "תוציא יקר מזולל"!

ובפרט אז בזמננו רעדט זיך ניט וועגן א זולל ממש, נאר וועגן א "תינוק שנשבה לבין העכו"ם", א תינוק וועלכער ווייס ניט

---

186) ראה גם תויו"ט לאבות פ"ג מי"ד. הובא ונתבאר בלקו"ש חט"ו ע' 58 ואילך. 187) סנהדרין יח, סע"א. וש"נ. 188) בספרו תומר דבורה - פרק ב. נעתק בקונטרס אהבת ישראל ע' 7 הערה 6. 189) ראה גם ס' השיחות ה'ש"ת ע' 117. 190) ב"מ פה, א. 191) ירמי' טו, יט. 192) ואתחנן ו, ז.

SichosKodesh.com

פון קיין אנדער הנהגה, ווארום ער האט עס אינגאנצן ניט געזען (וכידוע וואס די גמ' זאגט אין שבת[193] בנוגע תינוק שנשבה לבין העכו"ם אז דאס איז נאכמער ווי אונס, ווארום ער ווייס כלל ניט פון עיקר שבת ומלאכות שבת וכו' וכו')].

ווארום בשעת מען זעט, אז בנוגע צו פרנסה גשמית האט מען דוקא בזמן האחרון געעפנט די מעגלעכקייט בפני כמה וכמה זיי זאלן האבן צו טאן מיט גוים, ביז אז מ'האט זיי אוועקגעשטעלט אין עולם המסחר אדער אין עולם הנהגת המדינה אדער ה"סטייט" אדער העיר - איז דאך זיכער די כוונה בזה געווען זיי זאלן דארטן טאן און משפיע זיין ניט נאר בנוגע לטובת עצמו וכיו"ב ("קצין תהי' לנו"[194]), נאר אויך ברענגען א טובה פאר דעם מקום יישוב ולכל הנמצאים במקום ישוב זה, וואס דאס ווערט דורך די שבע מצוות בני נח.

וואס דאס איז זייער גרינג צו מקשר זיין ומסביר זיין אויך צו דער נפש הבהמית, וויל "כי בשלומה יהי' לכם שלום".

לט. און דאס איז וואס דער אלטער רבי האט מוסיף געווען און געמאכט דערפון אן אריכות גדולה סיי בכמות סיי (און נאכמער) באיכות במכתבו הנ"ל -

מען זאל וויסן, אז די גאולה פון י"ט כסלו איז ניט נאר וואס "חופשה ניתנה לו" און מ'האט אים באפרייט און ערלויבט מפיץ זיין מעיינות חוצה, נאר זי איז פארבונדן מיטן גאנצן עם שבמדינה ההיא, מיט העומדים בראשם - שרי המדינה, ביז אז "ענו ואמרו" כלשון המכתב (וואס דאס מיינט "בקול רם", כידוע[195] אז "וענו ואמרו" מיינט "בקול רם") מיטן גאנצן שטורעם פון "וענו ואמרו", אז "מאת הוי' היתה זאת", אז ס'איז געווען א גילוי פון "מאת ה'", ביז דאס איז נמשך געווארן "בארץ" (ווי ער זאגט כמה פעמים אין דעם בריוו אז דער נס איז געווען "בקרב הארץ"), וואס דאס איז א "מעין" ו"טעימה" פון דעם גילוי וואס וועט זיין לעתיד לבוא, וועז ונגלה כבוד הוי', וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר" (און ניט נאר שם אלקים), ווארום דאס איז א חלק און דער תכלית פון הפצת המעיינות חוצה.

ובמילא איז מובן, אז בשעת דער בריוו דערגייט צו אימעצן, ובפרט אז מען שטייט בי"ט כסלו, וואס איז א יום זכאי, וכאמור לעיל (סעיף ד), אז מידי שנה בשנה ווערט נתוסף אין דעם תוקף פון דעם "יום זכאי" וואס ווערט נתחדש ביתר שאת וביתר עז) - דארף עס נאכמער מעורר זיין, ער זאל טאן אין דעם ענין פון הפצת שבע

---

193) סח, ב. 194) ל' הכתוב - ישעי' ג, ו. 195) ראה תבוא כז, יד. וראה סוטה לג, א.

מצוות בני נח בעולם.

ד.ה. אז נוסף דערצו וואס ער דארף אפלערנען פון דעם ענין פון "פדה בשלום", אז ער דארף טאן בדרכי נועם בדרכי שלום אויף מקרב זיין איהן, ביז באופן פון "כי ברבים היו עמדי", אז אפילו די וואס האבן מיט אים מלחמה געהאט, מאכן שלום (ע"ד הפירוש הפשוט - אז אנשי אבלום וואס האבן מלחמה געהאט מיט דוד'ן האבן מתפלל געווען לנצחונו של דוד, ווי עס שטייט אין ירושלמי[196]) - זאל עס אויך פועל'ן אין דעם "ברבים" פון "רשות הרבים", אויך ביי די וואס געפינען זיך אין רשות הרבים ממש, אומות העולם.

ובמעשה בפועל - יעדערער זאל אויסנוצן זיין מעמד ומצב אויף צו טאן בהפצת שבע מצוות בני נח, וואס וויבאלד אז יעדערער האט די מגלעכקייט אויף טאן אין דעם - ובלשון הרמב"ם* [196] "הרשות והיכולת נתונה לכל אדם" - איז זיכער אז אויב נאר מען וויל עס אויסנוצן קאן מען דאס טאן במעשה בפועל.

מ. ובהמשך להנ"ל קומט צו א תוספת התעוררות אין דעם ענין וואס מען האט גערעדט כמה וכמה פעמים בנוגע דעם ענין החינוך פון יעדן קינד און אלע קינדער במדינה זו, ובפרט אידישע קינדער, וואס מאיזה סיבה משונה שהתהי' איז אפילו במדינה זו גייען רובם אין "פאבליק-סקולס" (ניט אין בתי ספר דתיים) - וואס איז א הכרח גמור לגמרי ובהחלט:

עס איז א מוז, און אן ענין פון פיקוח נפשות ממש, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות - יעדערער זאל טאן כל התלוי בו אז צו די קינדער זאל דערגרייכן דבר הוי', דורכדעם וואס מען וועט איינפירן אן ענין של תפילה בתחילת היום!

וואס מען האט געגעבן די מגלעכקייט לזה דוקא בזמננו, ווען עס איז געווארן א שינוי לגבי דעם מצב ווי ער איז געווען מיט עטלעכע יאר לפנ"ז, וואס דעמולט איז עס געווען היפך הרצון פון די "עומדים בראש", משא"כ יעצט איז נשתנה המצב און זיי ווילן מסייע זיין בזה, אויך די פון אומות העולם, ביז צו דעם וואס איז עומד בראש המדינה!

זעלבסטפארשטענדלעך אז "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו" [197], קומען צוגיין ר"ל איהן, וואס זיינען "נשבו לבין העכו"ם", און פארדרייען דאס און ווילן דאס מונע זיין און טענה'ן אז דורכדעם פארטשעפעט מען זיך מיט דער "קאנסטיטושאן" וכו' וכו'.

---

196) סוטה פ"א סוף ה"ח. *196) רמב"ם הל' תשובה רפ"ז. 197) ישעי' מט, יז.

SichosKodesh.com

האט מען שוין מסביר געווען כמה פעמים, אז דאס האט קיין שייכות ניט צו דער "קאַנסטיטושאַן", וואַרום דא רעדט זיך וועגן א "רגע של שתיקה"! ד.ה. ניט מ'זאל עפעס זאגן, וואס דעמולט וועלט די שאלה וואס זאל מען זאגן, און פון וועמען וועט דער קינד הערן וואס צו זאגן וכו' - וואַרום דא רעדט זיך בלויז וועגן דעם, אז א קינד זאל וויסן, אז די ערשטע זאך וואס ער טוט בכל יום בבואו לבית הספר איז, אז ער האט א "מאַמענט" ווען ער דארף זיך פארטראכטן. במילא, איידער ער גייט אין בית הספר, וועט ער פרעגן ביי זיין פאטער אדער מוטער אדער באבע אדער זיידע - וואס זאל ער טראכטן אין די זעכציק סעקונדעס.

מא. בשעת יענער קומט צוגיין און הויבט אן שרייען "קאַנסטיטושאַן" וכו' - קען מען ביי אים פרעגן: וואס קאַכסטו זיך אזוי; דעם פרעזידענט פון דעם מדינה הארט עס ניט, און דוקא דו, וואס בדרך כלל טענה'סטו "אתם המעט מכל העמים"[198] אן מען טאר זיך ניט טעשפען און רייצן מיט גוים (אל תתגרו באומות) און מען דארף גיין נאך דער "מאַדזשאַריטי" - דוקא דו גייסט אנטקעגן דעם נשיא המדינה, און זאגסט דעם נשיא המדינה אז ער וויל טאן א זאך היפך ה"קאַנסטיטושאַן", די "קאַנסטיטושאַן" על יסוד פון וועלכער מען האט אים אויסגעקליבן! און דערמיט באווייזטו דיין בריטקייט און גרויסקייט, אז דו ביסט א מענטש וואס ווערט ניט נתפעל דערפון, וואַרום דאס האט א שייכות צו פאַליטיק...

און מען זאגט אים: די ביסט "מושבע ועומד מהר סיני"[199]! איידער דו ביסט געבארן געווארן אין "ארצות הברית" ביסטו שוין געווען ביי הר סיני, און דארט האט מען דיר אנגעזאגט זו זאלסט מקיים זיין תורה ומצוות, און דאס איז דיין "קאַנסטיטושאַן"!

און דאס איז אזא "קאַנסטיטושאַן" אין וועלכער עס איז ניט שייך קיינע "אַמענדמענט'ס", וואַרום "זאת התורה לא תהי' מוחלפת"!

און למרות כל זה גייסטו מלחמה האבן מיט תורה! היתכן?!

מב. וכאמור, כדי צו לייכטער מאכן דעם ענין, וויבאלד עס איז א חושך הגלות, איז כדי אויך די "תינוקות שנשבו לבין העכו"ם" זאלן דאס דורכלאזן - זאגט מען אז דא רעדט זיך וועגן א רגע של שתיקה!

איז בשעת עס וועט זיך רעדן וועגן זיין קינד, זאל ער אים אנזאגן אז ער זאל טראכטן וועגן "צדק ויושר", וועגן "שבע מצוות בני נח"; וואַרום ער איז א אידיש קינד - אבער זיין פאטער וויל

---

198) ואתחנן ז, ז. 199) יומא עג, סע"ב. וש"נ.

ניט (מסיבות שונות ומשונות) מיט אים לערנען תורה, אדער די מוטער וויל ניט, און זיי ווילן ניט אז ער זאל מתפלל זיין להשם - טאָ זאל ער טראכטן וועגן צדק ויושר!

דאס איז א "רגע של שתיקה", איז אז דיין קינד (א אינגעלע אדער א מיידעלע) וועט ביי דיר פרעגן וואס ער זאל טראכטן במשך די זעכציק רגעים - זאגט אים ער זאל טראכטן וועגן "לא תגנוב", "לא תגזול", "לא תשקר"[200], מיט די אלע אנדערע ענינים וואס זיינען דער תוכן פון שבע מצוות בני נח (וכידוע וואס די גמרא זאגט אין סנהדרין, *[200] אז דער מנין פון "שבע" איז בלויז בנוגע מצות ל"ת, אבער מצות עשה איז פאראן א סאך מערער).

במילא איז עס אויך ניט בסתירה מיט דער "קאָנסטיטושאָן", ווארום דא מישט מען ניט צוזאמען "רעלידזשאָן" וכו', נאר מען רעדט בלויז וועגן א רגע של שתיקה.

דער "טיטשער" און "פרינציפל" דארפן זיך אינגאנצן ניט מישן בנוגע וואס דער קינד זאל טראכטן - דאס וועלן אים זאגן זיינע עלטערן.

און וויבאלד אז ער איז געבארן געווארן און געהאָדעוועט געווארן דורך זיינע עלטערן - וועלן זיי זיכער אים זאגן ער זאל טראכטן בשעת מעשה וועגן גוטע זאכן...

וועט ער זוכה זיין - וועלן מיט אים דער פאטער און די מוטער רעדן וועגן דעם בורא העולם ומנהיגו; און אויב ר"ל זיי געפינען זיך אין אזא חושך אז זיי האבן דערפאר מורא - וועלן זיי מיט אים רעדן (וויבאלד אז "כל ישראל בחזקת כשרות") עכ"פ ער זאל טראכטן וועגן "לא תגנוב" וכיו"ב.

מג. וואס איז דאס נוגע דעם קינד?

דער קינד דארף וויסן, אז נאך איידער ער לערנט "חשבון" ושאר החכמות וידיעות וואס מ'גיט אים אין בית הספר - אז דאס איז ניט דער עיקר, דאס קומט בלויז אלס א צווייטע זאך, און דער עיקר איז, עס זאל זיין דער "לשבת יצרה"!

ער געפינט זיך אין וועלט וואס דארף זיין א מקום ישוב, במילא מוז זיין "לא תגנוב" און "לא תגזול" און "לא תשקר" וכו'.

ונוסף לזה - איז דורכדעם וואס ער וועט טראכטן וועגן אט-די

---

200) להעיר מלקו"ש ח"ה ע' 147. *200) נח, סע"ב.

הנחת הת' בלתי מוגה

SichosKodesh.com

ענינים, וואס ער טראכט וועגן זיי דערפאר וואס דאס זיינען די "יומען רייטס" (מיט נאך כמה וכמה שמות שונים ומשונים וואס מען רופט עס אָן, נאר מ'האט מורא דערמאנען דעם אויבערשטן'ס נאמען, עס זאל זיין "שם שמים שגור בפי הבריות", ווי רש"י ברענגט[201] אז דאס איז געווען נאך בימי האבות) - איז סוף סוף "המאור שבה מחזירן למוטב"!

ובכל אופן וועט דער קינד וויסן, אז נאך איידער ער לערנט זאכן פון וועלכע ער קען דערנאך מאכן א "קאָרייער" און פרנסה וכבוד - דארף ער געדענקען אז ער טאר ניט צונעמען דאס וואס געהערט צו א צווייטן קינד אדער אפנארן א צווייטן קינד.

און ער טאר עס ניט טאן ניט (נאר) דערפאר וואס ער האט מורה אז מען וועט אים מעניש זיין - נאר דערפאר וואס דאס איז צדק ויושר וכו'.

מד. און דעריבער איז עס מתאים צו טאן דוקא בתחילת היום, ד.ה. גלייך בבואו לבית הספר, וואורום דער מצב במדינה זו איז, אז דער עיקר החינוך איז ניט בביתו נאר בבית הספר, ד.ה. די אווירה אוּן דער רוחניות'דיקער מעמד ומצב אין דעם בית הספר.

וואס בתחילת היום איז ער פריש, ובלשון המשנה[202] "נייר חדש", במילא ווערט אלץ וואס ער לערנט ביי אים איינגעקריצט באופן מיוחד; משא"כ די זאכן וואס ער לערנט לאחרי חצות היום (אחרי הצהרים), ווען ער איז פארמאטערט, אדער וואס מען לערנט מיט אין אין "סאָנדייי סקול" וכו' (ביז אפילו דארט לערנט מען מיט אים גארניט) האט עס ניט די זעלבע השפעה.

מה. ובפרט אז ס'איז שוין געווען א פריצת דרך, א דורכברָאָך, אוּן מ'האט שוין אפגע'פסק'נט במקום מסויים אין ארצות הברית, אז מען זאל ערלויבן דעם ענין פון "רגע של שתיקה"; נאר עס מישן זיך אריין אנדערע (און די התחלה בזה איז דוקא מצד אידן) אוּן טוען דאס אָן אין א "זיידענע זופעצע", טענה'נדיק אז מען דארף גייען בדרך הצדק והיושר און ניט פארשווינדלען די "קאָנסטיטושאָן" וכו'.

עס האט ניט קיין שייכות מיט שווינדלען מיט דער "קאָנסטיטושאָן", וואורום א רגע של שתיקה איז אינגאנצן ניט בסתירה לזה, ועוד יש להאריך בזה וכו',

די פראָבלעם איז וואס זיי געפינען זיך אויף אזויפיל אין גלות בא גוי'אישקייט - אז מ'האט מורה באווייזן א תנועה וואס מען

---

201) חיי שרה כד, ז. 202) אבות פ"ד, מ"כ.

קען אויסטייטשן אז ער טוט עס וויי7 ער געהערט צו דעם "עם אחד" וואס "דתיהם שונות מכל עם"[203]... (ובפרט האבנדיק דעם תירוץ, אז ער איז "מפוזר ומפורד בין העמים"[203]).

מו. ובנוגע לפועל והוא העיקר:

יעצט איז פאראן א שעת הכושר מיוחדת מען זאל קענען איינפירן דעם ענין פון "רגע של שתיקה" אין די בתי הספר, במילא דארף יעדערער טאן כל התלוי בו וכפי יכלתו באופן המתאים - מען זאל עס דורכפירן;

סיי אין אזעלכע בתי ספר וואו עס לערנען אידישע קינדער, סיי אין בתי ספר וואס עס לערנען ניט אידישע קינדער, ווארום אויך בנוגע זיי איז פאראן דער ציווי פון "לכוף כל באי עולם וכו'".

און זיי זאלן וויסן, אז התחלת היום הויבט זיך אן ניט פון זאכן וואס זייער תועלת איז דורך זיי וועט ער קענען פארדינען לחמו בעתיד, וואס בזמן הזה איז דאך "אין אדם יודע במה משתכר"[204] וכו' (ואין כאן המקום להאריך בזה) - נאר ער זאל וויסן אז התחלת ויסוד כל היום כולו איז דערמיט וואס ער וויס, אז אויך וועט ער טוט בדרך הטבע ענינים המביאים לפרנסה, דארף זיין "לא תגנוב" און "לא תגזול" און "לא תשקר", ובדרכי נועם ובדרכי שלום - פדה בשלום וכו' וכו'.

ובפרט אז עס איז שוין געווען די פתיחה בדבר אין איינעם פון די "סטייטס" (אדער מער ווי איינעם) - איז איצטער נאכמער שעת הכושר צו אויסנוצן די געלעגנהייט און באופן ווי די גמרא זאגט אין כתובות[205] "כדבעי ליי למיעבד", און ניט בלויז פון יוצא וועגן, וכמדובר בכמה הזדמנויות וכו'.

מז. ויהי רצון אז די פעולות האמורות זאלן צוהיילן דעם ענין פון "ונתתי שלום"[206], דורכדעם וואס מען וועט מפיץ זיין צדק ויושר כפשוטו בכל אומות העולם.

וואס אויך אין דעם איז עס אן ענין שהזמן גרמא - ווי מען זעט א דבר מבהיל לאחרונה, אז "מלכיות מתגרות זו בזו"[207], ובאופן ווי עס איז נאך קיינמאל ניט געווען - דוקא בחדשים האחרונים ובשבועות האחרונים ובימים האחרונים, ובאופן דהולך

---

203) ל' הכתוב - אסתר ג, ח. 204) פסחים נד, ריש ע"ב. ב"ר פס"ה, יב. 205) סז, א. 206) בחוקותי כו, ו. 207) מדרש לקח טוב עה"פ לח יד, א. וראה שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה ש.ז. סל"ס.

SichosKodesh.com

ומתדרדר!

ושלא כדעת אלו וואס ווילן זיך איינריידן (אדער איינרייד א צווייטן) אז "שלום עליך", אז ס'איז ניט שייכות צו זאגן, ס'איז קיינמאל ניט געווען אזא מין שלום בעולם און אזא רואיקייט..

וואס הלואי וואלט עס געווען אזוי, מען זעט דאך אבער דעם מצב בפועל!

מח. עס איז דאך אבער פאראן די הוראה פון רבותינו נשיאינו[208], אז "טראַכט גוט ווען זיין גוט", במילא דארף מען טראכטן "גוט",

און צוזאמען דערמיט דארף מען באווארענען דעם מצב בהוה דורך די מעשים המתאימים לזה.

וואס דאס ווערט, ווי דער פסוק זאגט פאר "ונתתי שלום בארץ", דורך "בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם"[209], ד.ה. ס'איז ניט גענוג די מחשבה טובה און פסק דין וואס מען פסק'נט זיצנדיק ביי זיך אין צימער און שרייבנדיק א שו"ת - נאר עס דארף זיין "ועשיתם אותם" במעשה בפועל!

ובדוגמת וואס די גמרא[210] זאגט בנוגע לר' חייא, "כמה גדולים מעשי חייא", אז דאס איז ווייל ער איז אליין געגאנגען און אליין אלץ געטאן, אנהויבנדיק פון כאפן אליין דעם הירש בשדה וכו' - ביז עס איז צוגעקומען צו לימוד תורה שבכתב ושבע"פ, לחמשה ולששה ינוקי, ווי די גמרא איז מאריך בזה.

מט. און בשעת אידן זיינען מחליט דאס צו טאן, איז נאך אידער עס קומט דער "ועשיתם אותם" בפועל - איז מצד דעם החלטה עצמה ווערט די "מחשבה טובה"[211], ווארום "אין טוב אלא תורה"[212], און "הקב"ה מצרפה למעשה"[211], ד.ה. אז וויבאלד ער טוט עס דערפאר וואס תורה האט געהייסן אזוי טאן און געגעבן כח דאס צו טאן - ווערט דער "מצרפה למעשה", ווי דער אלטער רבי טייטשט אז (געבראכט אין מאמרים[213]), אז דאס מיינט אז דער אויבערשטער איז אים מזמין א געלעגנהייט אויף צו טאן אויך דעם מעשה טוב: במילא איז אע"פ אז די מחשבה איז געווען בזמן אחד און דער מעשה בפועל בזמן אחר - איז זיי דער אויבערשטער מצרף ביז זיי ווערן א דבר אחד, א מלאך ופרקליט מיט א גוף ונפש (כמבואר

---

208) הוספות לסה"מ תרפ"ז ס"ע רלו. 209) ר"פ בחוקותי (שם, ג). 210) ב"מ פה, ב. 211) קידושין מ, א. 212) אבות פ"ו, ג. 213) כ"ק"מ תש"ב ע' 87.

בארוכה אין תניא קדישא[214]).

ויהי רצון, אז צי מ'וועט אָננעמען די דברים הנאמרים צי ניט - זאל אבער זיין דער מעשה בפועל, יעדערער זאל טאן (מאיזה טעם שרוצה) אין הפצת שבע מצוות בני נח בין אומות העולם, עאכו"כ הפצת היהדות צווישן אידן, עאכו"כ הפצת המעיינות חוצה.

ומתוך שמחה וטוב לבב, וואס שמחה איז דאך פורץ גדר[215] - במילא וועט עס נאכמער צוהיילן די פריצת גדרי הגלות, און "עלה הפורץ לפניהם"[216], ווי ער טייטשט אין מדרש[217] אז דאס גייט אויף מלכא משיחא, וואס איז מזרע פרץ בן יהודה בן יעקב ויצחק ואברהם:

און דאס וועט זיין במהרה בימינו ממש, "וארו עם ענני שמיא"[218], אין "אחישנה" ממש.

* * *

נ. מען האט פריער דערמאנט בתוך הדברים וועגן די זאכן וואס מען דארף אפלערנען פון י"ט כסלו בכלל און פון דעם ענין הגאולה במיוחד.

עס איז אבער מובן, אז די לימודים האבן צו זיך א הקדמה לפניהם און א המשך לאחריהם, פונקט ווי דאס איז מיט י"ט כסלו, במילא דארף מען זיך לערנען אויך פון די זאכן וואס האבן געטראפן פאר און נאך י"ט כסלו.

ונוסף לזה, דארף מען זיך לערנען ניט נאר פון דעם מאורע פון דער גאולה, נאר אויך פון דעם בעל הגאולה, דעם אלטן רבי'ן.

וכידוע וואס עס שטייט אין כמה מפרשים, ובפרט אין ספרי מוסר, אויף "זה ספר תולדות אדם"[219] - אז "תולדות אדם", די תולדות פון א מענטשן, אויב ער איז נאר ראוי לשמו אדם מלשון אדמה לעליון, זיינען זיינע תולדות, וואס דאס זיינען מאורעות חייו (ווי רש"י טייטשט בתחילת פרשתנו[220]), א "ספר" מיוחד, וואס סתם א ספר איז דאך די תורה - תורה-הוראה, ד.ה. אז תולדות אדם זיינען א הוראה לכאו"א, ובפרט די תולדות פון א נשיא בישראל.

במילא איז כאן המקום צו ארויסלערנען א הוראה פון תולדות חייו פון דעם אלטן רבי'ן[214].

---

214) ספט"ז. 215) ראה בארוכה ד"ה שמח תשמח תרנ"ז ע' 49 ואילך. ובכ"מ. 216) מיכה ב, יג. 217) ב"ר פפ"ה, יד וברש"י שם. אגדת בראשית ספפ"ג. 218) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א. 219) בראשית ה, א. 220) לז, ב.

SichosKodesh.com